

КРУШЕЛЬНИЦЬКА Т. А.,
*професор кафедри менеджменту,
публічного управління та адміністрування
Дніпровського державного
аграрно-економічного університету,
доктор наук з державного управління,
професор*
БОНДАРЕНКО К. В.,
*здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
аграрно-економічного університету*

ЗАПОЧАТКУВАННЯ І РОЗВИТОК НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ПІДТРИМКИ БІЖЕНЦІВ І ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

З початку російсько-української війни у 2014 р., а надто, з початком її гарячої стадії 24 лютого 2022 р., в Україні виникла велика кількість громадян, які залишали місця свого постійного проживання з метою пошуку безпеки, які стали біженцями або особами що потребують тимчасового захисту (якщо вони виїхали за кордон) або внутрішньо переміщеними особами (якщо залишились в Україні). На цьому тлі в системі перед системою публічного управління постала ціль зберегти найцінніший ресурс – людей, громадян України, сприяючи створенню належної якості життя для внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) і для повернення біженців з-за кордону. Тому завданням стало не лише надання захисту, підтримки чи певної допомоги, завданням є інтеграція переміщених осіб до приймаючої громади, створення (загальними зусиллями) належних умов життя, які передбачають доступ до суспільних благ на загальних для всіх громадян умовах. Відповідно, досягнення мети потребує формування дієвих механізмів публічного управління підтримки біженців і внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану.

Міграція є поширеним суспільним процесом, який з набуває сили паралельно з глобалізацією й подальшим «відкриттям» країн для інтеграції. Міграція в розвинені країни світу з регіонів економічно слабозрозвинених, які потерпають від збройних конфліктів, політичних утисків є поширеним явищем. З природних причин – пошуку притулку і захисту люди полишають свої домівки і прямують в багаті країни. Термін «мігрант» походить від латини, від слова «migrans/migrantis, що означає переміщений, переселенець, а процес переміщення через міжнародні кордони або в межах однієї країни, що включає будь-які пересування людей, незалежно від причин, є міграцією» [1, с. 9].

Україна й раніше стикалась з проблемою біженців, але в ролі країни-реципієнта: вона приймала біженців з Грузії, Вірменії, Молдови, Сербії, країн

Азії тощо. У 2014 р. в Україні виникли біженці і внутрішньо переміщені особи (далі – ВПО), тому ми вважаємо систему підтримки ВПО доволі новою для нашої практики системи соціально-економічного захисту, а механізми публічного управління у цій сфері такими, що лише формуються.

Анексія Автономної Республіки Крим та військова агресія росії на Сході України стали об'єктивними передумовами виникнення в Україні навесні 2014 р. нової соціальної категорії – ВПО щодо громадян України. У 2022 році велика кількість українців стали біженцями або особами, що потребують тимчасового захисту.

Серед цих категорій громадян України значну кількість займають соціально вразливі категорії населення, такі як: діти, люди з інвалідністю та особи похилого віку. Масштаб негативної гуманітарної ситуації, що виник перед державою Україна вимагав тоді і вимагає сьогодні активізації зусиль для вирішення їх проблемі підтримки.

Основна мета соціального захисту, підтримки і допомоги вимушених переселенців це є створення та забезпечення сприятливих соціально-економічних, матеріальних, санітарно-гігієнічних, психологічних та інших умов для всебічного розвитку людини, як соціального, культурного та економічного індивіду. Але, як зазначають Н. Тищенко і Б. Піроцький (з чим ми цілком погоджуємось), у 2014 р. органи публічної влади виявилися зовсім не готовими навіть до вирішення базових питань, таких як тимчасовий притулок для внутрішньо переміщених осіб, а значна частина виділеного житла не пристосована до проживання в зимовий період [2, с. 125]. Додамо також, що після 22 лютого 2022 р., з початком гарячої стадії російсько-української війни інститути публічного управління виявилися неготовими до нової хвилі вимушеного переміщення громадян насамперед це стосувалось нормативно-правового забезпечення.

Попри те, що частина ВПО змогла вирішити свої проблеми та налагодити життя на новому місці, великій кількості ВПО поки що не вдалося розв'язати найбільш важливі проблеми свого життєзабезпечення, вони змушені повернутися до своїх домівок на території, що зазнають обстрілів, значна частина продовжує фактично виживати на нових місцях, вирішуючи низку складних проблем (оренда житла, працевлаштування, питання соціального забезпечення, освіта дітей, охорона здоров'я, у тому числі психологічного тощо).

Враховуючи це, перед національними інститутами публічного управління постало гостре питання формування механізмів публічного управління для забезпечення соціального захисту, підтримки і допомоги вимушеним переселенцям. Цей складний процес, який треба здійснити в короткі терміни розпочинався з розвитку уже існуючого (станом на 24.02.2022 р) нормативно-правового механізму у контексті застосування до громадян України. Станом на жовтень ми можемо відзначити певну стабілізацію ситуації з ВПО, що є результатом оперативного, хоча і не завжди злагодженого, реагування

на виклик з боку державних і місцевих органів влади а також інститутів громадянського суспільства. Проте, й подальше розроблення фінансово-матеріальні інструментів допомоги ВПО і дієвих заходів щодо вирішення різноманітних проблем ВПО потребує правильного визначення контексту, якій найбільшою мірою відповідав би сприйняттю ситуації не тільки з боку державних та місцевих органів влади та приймаючих громад, а і з боку самих ВПО та й суспільства в цілому.

Це природньо, адже масове внутрішнє переселення громадян і їх еміграція суттєво вплинули не лише на життя самих ВПО, але й на життєдіяльність територіальних громад, які їх приймають. Спочатку це створило значне навантаження на приймаючі громади (особливо на територіях, наближених до зони бойових дій, де концентрація ВПО є найбільшою), але поступово, переміщені особи поступово інтегруються в життєдіяльність громад, це навантаження частково знижується.

Тут треба зазначити, що початку війни у 2014 році ні в державних органів влади, ні у ОМС не було функцій гуманітарної, економічної, психологічної тощо допомоги переселеним особам за відсутністю таких осіб. З початком війни такі функції виникли й поступово вибудовувались різноманітні інструменти підтримки внутрішньо переміщених осіб та їх інтеграції до приймаючої територіальної громади. Та робота налагоджувалась доволі швидко. Так, уже з жовтня 2014 року Кабінет Міністрів України прийняв низку нормативно-правових актів щодо захисту прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, їх обліку та надання матеріальної допомоги. Національна нормативна база щодо захисту прав і свобод ВПО постійно доповнювалась; також напрацьовано чималий досвід інших країн світу, що перебувають у стані конфлікту або кризи і мають переміщених осіб.

Сьогодні, в 2022 р. ситуація змінюється на очах, бо війна, воєнний стан, велика чисельність переміщених осіб потребують від інститутів публічного управління швидкого реагування на проблеми. Так, у 2022 р. одним з ключових документів у сфері соціального захисту та соціального забезпечення стає Концепція реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей, яка була схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2020 р. № 1057-р. В ній передбачалося «впровадження та застосування нового механізму взаємодії між державними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а також створення і максимальне наближення до безпосереднього споживача мережі публічних послуг у різних сферах»[3]. Готуючи нормативну базу для захисту українців в країнах ЄС, що постраждали в цій війні, 4 березня 2022 року Рада ЄС проголосувала за застосування Директиви від 20 липня 2001 року № 2001/55/ЄС про мінімальні стандарти надання тимчасового захисту у разі масового напливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийому таких осіб та несення їх наслідків [4]. Директива дозволила полегшити традиційно перевантажену бюрократичну процедуру надання притулку (отримання

статусу біженця чи додаткового захисту) і пропонує швидкий і спрощений шлях для громадян України до доступу до захисту в усьому ЄС.

Таким чином, на сьогодні для осіб, що отримали захист від війни в межах України, встановлено статус ВПО, а для тих, хто отримав захист в країнах ЄС, міг набути міжнародного захисту біженця або набутити статусу тимчасового захисту.

Список використаних джерел:

1. Дяченко А. Напрями підвищення рівня інтеграційної спроможності внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 3 (38). URL: file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/dums_2018_3_10.pdf.
2. Тищенко Н. І., Піроцький Б. Ю. Внутрішньо переміщені особи в Україні як проблема сьогодення. *Соціологічні науки: науковий журнал*. Чернівці: ЧНТУ. 2014. № 10 (13). С. 124-126.
3. Про схвалення Концепції реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.08.2020 р. № 1057-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-2020-%D1%80#Text>.
4. Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between Member States in receiving such persons and bearing the consequences thereof. 2001. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2001/55/oj>.

КУБЕЦЬКА О. М.,

доцент кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат економічних наук, доцент

ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: ЇЇ ВИДИ ТА КОРИСТУВАЧІ

Основне призначення фінансової звітності – надати внутрішнім та зовнішнім користувачам правдиву і достовірну інформацію про майновий та фінансовий стан підприємства, про фінансові результати та ефективність господарювання за звітний період.

Користувачами фінансової звітності є фізичні та юридичні особи, які потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень (рис. 1).

Внутрішні користувачі – це засновники, учасники, яких цікавить результат діяльності підприємства, і відповідно, які дивіденди будуть виплачені за результатами року.

Зовнішні користувачі – це ті підприємства чи фізичні особи, які мають певні фінансові інтереси й зацікавлені в інформації про підприємство.

Засновники, учасники зацікавлені в інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства, його прибутковість для прийняття рішень про розширення сфери діяльності тощо [2].